

Eesti ei kavatse kedagi rünnata, küll aga heidutada võimalikke ründajaid

Sellel korral arutlesid Riigikogu fraktsioonide esindajad Riigikogu Toimetiste vestlusringis 15. novembril julgeoleku teemadel.

Arutelus osalesid Raivo Aeg (IRL), Hannes Hanso (SDE), Uno Kaskpeit (EKRE), Ants Laaneots (Reformierakond), Ain Lutsepp (Vabaerakond) ja Tiit Terik (Keskerakond).

MART RAUDSAAR: Julgeoleku teema on muutunud laialdasemaks ning enam ei saa väga järgalt lahutada sisejulgeolekut ja välisjulgeolekut. Samas teame, et traditsiooniliselt on kaitsepoliitika olnud erakonnaülese kokkuleppena konsensuslik. Kui nüüd julgeoleku teema muutub laialdasemaks, siis kuhu tõmmata piir konsensusliku poole ja selle poole vahel, kus oleksid võimalikud vaidlused?

HANNES HANSO: Kui vaatame oma taasiseseisvusajale tagasi, siis see aeg ei ole olnud ju teab mis pikk, millal oleme saanud oma riigi kaitsevõimet taas üles ehitada. Ja üks me oleme seda üles ehitanud ju sama hästi kui nullist. Ma arvan, et veenva heidutuse ülesehitamine ning kaitsevõime süsteemne ja järjepidev edasiarendamine ongi need väljakutsed. Andes endale aru, kui suur on meie riik rahvaarvu poolest ja eriti maksumaksjate arvu poolest, on väga tähtis seda tööd tehes endale aru anda, et kõikide võimekuste poolest ei saa me ennast

suurriikidega kunagi võrrelda, see ei oleks lihtsalt realistlik. Kui me oma plaane teeme, siis peavad need olema realistlikud ja suunatud just nimelt heidutusele. Eestil ei ole kunagi olnud ega ole ka tulevikus plaanis kedagi rünnata. Peame lihtsalt tegema nii poliitiliselt, diplomaatiliselt kui ka kaitsevaldkonnas kõik selleks, et keegi ei plaaniks Eestit rünnata. Et see hind, mida [agressoril] tuleks maksta, oleks ebaproportsionaalselt kõrge ega tasuks ära. Siin on üks asi meie enda kaitsevõime, aga teine on see, kuidas oleme end positsioneerinud rahvusvahelises kontekstis – NATO liitlasena, Euroopa Liidu liikmena. See kõik lisab tegelikult seda heidutusväärtust. Loomulikult ka asjaolu, et liitlased on siin.

ANTS LAANEOTS: Vaatame, mis asi see laiapõhjaline riigikaitse on. See on tegelikult endine külma sõja aegne totaalkaitse, ainult et teise nimega. Valdav osa Euroopa väikeriike kasutasidki totaalkaitset. Idee oli selles, et kogu rahvas kõigi riigis olevate vahenditega osaleb

**Laiapõhjalise riigikaitse
idee oli selles, et
kogu rahvas kõigi
riigis olevate vahenditega
osaleb riigikaitstes.**

ANTS LAANEOTS

riigikaitstes. Ja seal olid mitmed komponendid – muidugi sõjaline kaitse, tsiviil- kaitse, majanduslik kaitse, psühholoogiline kaitse jne. Nüüd oleme selle juurde tagasi tulnud, kuhu pärast Nõukogude Liidu lagunemist olime justnagu seisma jäänud. Miks pandi kontseptsioonile nimetuseks laiapõhjaline kaitse? See pidi vist rohkem viisakam olema, totaalkaitse on liiga militaarne.

Kui vaatame meie kuut komponenti siin [laiapõhjalises riigikaitstes], siis oleks päris mitmeid märkusi. Laiapõhjalise riigikaitse strateegias ei ole pandud konkreetset paika, missugune riiklik institutsioon ja mille eest vastutab. Selged on võib-olla mõned aspektid. Siseministeerium tegeleb sisejulgeolekuga. Kaitseministeerium tegeleb siis, ütleme, sõjalise kaitsega, aga muus osas on kõik laialivalgud. Seda peaks tervikuna täpsustama. Nii kaua, kui riik ei ole konkreetset paika pannud, kes mida teeb ja kui palju, siis ei saa ka midagi tõsiselt olema. Ja meie olukord on praegu nii laialivalgud, et isegi ministeeriumid ei saa omavahel kokkuleppele, kuidas ja mismoodi teha koostööd.

Kõige naljakam, võib-olla halenaljakam näide on meie suur riiklik merevägi. Meil on kolm laevastikku, üks ju. Veeteede ametil on, piirivalvel on ja kaitseväl on [laevastik] olemas, justkui me oleks mingi suur riik. Need saaks ju ka tegelikult kokku panna, integreerida. See ei tähenda, et kellelki funktsioonid ära võetakse või neid juurde pannakse. Või võtame sellesama lennubaas olemas, aga need on eraldi. Täheleb, selline kuurvürstide mängimine on meil praegu ikka vägagi veres. Olen selle vastu võidelnud rohkem kui 20 aastat. Pisike riik, integreerime, paneme kokku. See ei tähenda, et mingid ülesanded täitmata jäävad, aga see oleks väga suur kokkuhoid. Ja teiseks oleks juhtimine oluliselt kergendatud.

Praeguseks, kui oleme 26 aastat ehitanud riigikaitset, ei ole meil siamaani kokku pandud ega integreeritud isegi

seirepilte. Igaüks teeb omaette. Veeteede ametil on oma juhtimiskeskus, ma olen kunagi käinud seal. Mereväel on loomulikult oma, piirivalvel oma, selle asemel et teha üks juhtimiskeskus. Meil seda ei ole. Nii et siin on selles liinis väga palju teha tehnilist tööd.

Kahetsusväärne on see, et Eesti on okupatsiooniajal täielikult minetanud võimekuse tegelda riigikaitsega teaduspõhiselt. See on praegu mingil määral alles taastamise järgus. Võib-olla on vaja enne [valmissaamist] mitut põlvkonda. Kui räägime esimese Eesti [iseseisvuse] perioodist, siis seal tulid maailmasõjast mehed, kes olid õppinud. Üle 2000 ohvitseri, üks ju, kellel oli sõjaline kogemus. Miks võideti [Vabadussõda]? Seepärast võideti, et mehed oskasid – teadsid, mis teha. Aga nüüd alustasime tegelikult 1992. aastal, püüdsime välja selgitada, kui palju Eesti ohvitseri üldse kogu maailma peale kokku on. Ma ei mäleta täpselt, aga saime kokku vist 241 või 242 nime. Kusjuures 16 olid välisriikide omad, Ameerikast ja kust iganes. Ja sellest [nimekirjast] sai kaasata ainult, kui ma õigesti mäletan, siis umbes 60 nime. Nii et nullist ülesehitamine on ikkagi raske. Seda peaks uuesti hakkama meelde tuletama, et laiapõhjaline riigikaitse ongi samadest elementidest koosnev, nagu kunagi oli totaalkaitse.

TIIT TERIK: Kui räägime riigikaitsemisest, siis loomulikult peame esmalt käsitlema iseseisvat kaitsevõimet ja loomulikult ka seda, et ühel väikesel riigil peavad olema head sõbrad, kes kriisihetkel appi tulevad. Kui räägime sellest, kuidas iseennast kaitsta, siis ma arvan, et peaks olema kolm olulist komponenti. Kõigepealt tahe oma riiki kaitsta, teiseks teadmised ja oskused, kuidas seda teha, ja loomulikult ka vahendid ehk relvastus. Ja teiselt poolt, tulles selle teise punkti juurde tagasi, siis peavad olema oskused ja mõistus. Riigikaitse, nii nagu laiapindse riigikaitse puhul, ei ole ju ainult relvastatud vastuhakk agressorile, vaid on ka see, et iga kodanik teab, mis on

tema ülesanne selles kriisisituatsioonis. Kas tulenevalt oma ametikohustustest, igapäevatööst või siis nendest oskustest, mida ta saab eelnevalt õppida, saab ta ennast ette valmistada? Näiteks, olles hea pagar või elektriinsener, ta teab, et on end kriisisituatsiooni puhuks ette valmistanud selleks, et näiteks kusagil kogunemispunktis tegelda toitlustusega või suunata inimesi transpordivahenditele, mis neid ohutusse kohta viivad. Ehk et iga elanik meie riigis peaks teadma, mis on tema ametiülesanne sellel hetkel, kui on kriisisituatsioon, ja see ei pea olema alati n-ö relvastatud vastuhakk.

MART RAUDSAAR: Meid võib tabada ka looduskatastroof.

TIIT TERIK: Absoluutselt, looduskatastroof või mis iganes. Praegu peame moodsas maailmas, kus meie e-eluviis on samamoodi ohus nagu kõik muud eluvaldkonnad, olema valmis ka selleks. Peame arendama ka siin oma võimekusi. Kui meil on häid IT-spetsialiste, kes põhimõtteliselt relva haarata ei saa ega taha, siis on nendel võimalus panustada riigikaitseesse hoopis oma erialal. Aga on tähtis, et kõik teaksid, mis on nende ülesanne sellel hetkel, kui on vaja riiki kaitsta.

UNO KASKPEIT: Ma toetan täiesti Ants Laaneotsa mõtteid ja ideid. Mõnda asja lihtsalt täiendan. 1990-ndate alguses alustas meie piirivalve. Soome kolleegid koolitasid välja piirivalve piiriäärseteks tegevusteks, sissitoiminguteks. Õpetati välja instruktorid ja ohvitserid. Jõudsime teha ka esimese reservkompanii õppekogunemise. Kõik plaanid olid tehtud, alustades sealt Läti ja Vene piiri nurgast. Tegelikult kuni Peipsi järveni oli meil [maa-ala] juba plaanidega kaetud, kuid järgmist õppekogunemist hakati millegipärast pidurdama ja siis hakkas piirivalve allakäik. Võeti ära [piirivalve] riigikaitse ülesanne ning lõpuks kõik hävitati. Nüüdseks võin öelda, et seda tühja kohta Eesti kaitsevõimes ei ole täidetud ja see jääbki täitmata, sest ma ei näe võimalust, millega neid piiriäärseid alasid täita.

MART RAUDSAAR: Miks?

UNO KASKPEIT: Sest piirivalve oli mõeldud tegutsemaks sellel kohal, kus ta viis läbi oma igapäevast teenistust ja see õppekogunemine tehti ka just sellise suunilusega. Meestele oli õpetatud jääma vaenlase tagalasse, üles oli ehitatud peidikute süsteem. Teine asi, mis on meil täiesti puudu, on tsiviilkaitse. Soomes on isegi praegu nii, et teatud ruutmeetritega maja ei lubata isegi projekteerida ilma tsiviilkaitsevarjendita.

*Meil on täiesti puudu
tsiviilkaitse.
Soomes ei lubata
projekteerida
suuremaid maju ilma
tsiviilkaitsevarjendita.*

UNO KASKPEIT

Uno Kaskpeit (EKRE).

Foto: Erik Peinar

ANTS LAANEOTS: Šveitsis on sama lugu.

UNO KASKPEIT: Meil on ära lammutatud kõik nõukogudeaegsed varjendid ja juurde ei mõtle keegi mitte midagi. Sellest kerkib kohe küsimus, et kui meil tekib kriis, siis mida teha? Hea küll, maainimene jookseb võib-olla veel metsa. Aga mis saab linnainimestest? Siin ei ole kuskile minna. See on üks väga suur probleem Eesti riigis.

Muidugi on veel üks probleem. Meil üritatakse kunstlikult Kaitseliidu arvukus suureks ajada, olenevalt maleva koosseisust on seal tegelikult ainult 30–35 protsenti neid, kes käivad õppustel, kes maksavad seda väikest liikmemaksu ja keda on võtta, kui on kriis. Need on sellised suured probleemid.

Veel tuleb pöörata rohkem tähelepanu ajateenijate meeskonna väljaõppele. Praegusel ajal võetakse ajateenistusse ainult umbes alla 40 protsenti noorukitest. See on ausalt öeldes naeruväärne hulk meie väikse rahva kohta. Meil peaks käima ajateenistuses vähemalt 85–90 protsenti noormeestest. Kui nad kõik ei kõlba riviteenistusse, siis nad ei pea jooksmas. Neile õpetatakse selgeks sõjaväelase elu, relva kasutamine. Kui tekib kriis, siis on meil väga palju objekte, mida on vaja valvata, ja selliste asjadega saaksid need mehed hakkama.

***Praegu on oluline see,
kuidas ühiskond
reageerib
julgeolekuolukorra
muutustele
ja suudab säilitada
võimet kaitsta oma
väärtusi.***

AIN LUTSEPP

AIN LUTSEPP: Praegune maailm, kus me elame, on väga suures muutumises. See muutumine on kiire ja kõigis valdkondades. Üks neist on kindlasti ka kaitsevaldkond. Ja nagu juba eespool mainiti, siis praeguses olukorras ei ole võimalik riikidel jagada oma julgeolekuohte sise- ja välisriiklikeks ehk siis politsei ja sõjaväe vastutusalaks, vaid ohud on, ütleme – kõikehõlmavad. Nad on laialdasemad ja samas kontsentreeritumad. Neid peab lahendama ühiselt.

Tuleb ka arvestada, et kübertehnoloogia ja kõiksugu muu sõjalise tehnoloogia äärmiselt kiire arengu tingimustes ei jää ellu alati mitte kõige tugevamad, vaid need, kes suudavad kiiremini nende muutustega kohaneda ja neile vastavalt reageerida.

Oluline on see, kuidas meie ise oma olekut õiguslikult ja juriidiliselt defineerime. Meil on riigikaitse konsensuslik kokkulepe – kehtib üle-erakondlik printsii. Praeguse ühiskonna kontekstis on oluline see, kuidas ühiskond reageerib julgeolekuolukorra muutustele ja suudab säilitada võimet oma väärtusi kaitsta. Just nimelt väärtusi! Neid tuleb rõhutada ja need on olulised, sest ühiskonna terviku seisukohalt saab sellest alguse igasugune kaitsetahe, soov kaitsta oma riiki.

Edasi, riigikaitse teema on praegu sedavõrd lai, et puudutab praktiliselt kõiki meie eluvaldkondi, kõiki ministereid, ametkondi ja omavalitsusi, Riigikogu tasandil kõiki komisjone – kui räägime Eestis kehtivast ja vastuvõetud laiapindsest riigikaitsekontseptsioonist. Oluline, kuid samas üks suur puudujääk on siin elanikkonnakaitse osa. Eestis on moodustatud elanikkonnakaitse rakkerühm, kes töötab praegu siseministeeriumi haldusalas ning tema eest vastutab otseselt peaminister. Selle rühma esimese tööülesandena pidi aasta lõpuks ilmuma esialgne raport, aga siiani seda dokumenti veel ei ole. Elanikkonnakaitse teema – arvan, et suudame seda siin ka edaspidi käsitleda – on aga üks oluline punkt laiapõhjalise riigikaitse kontseptsioonis.

RAIVO AEG: Eks need riigikaitse põhjarusaamad on viimaste aastatega päris palju muutunud. Kui me võib-olla veel kümmekond aastat tagasi pidasime põhiliseks riigikaitsele ohuks konventsionaalseid konflikte potentsiaalse vaenlasega, siis järjest enam saame aru, et sellist asja nagu konventsionaalne konflikt ehk klassikaline sõjakuulutamine, sõja alustamine, sõja lõpetamine ja võitjate väljakuulutamine enam ei ole. On tekkinud igasugused hübriidvariandid, kus sellist päris puhtalt silmaga nähtavat konflikti ei olegi. On lisandunud uued meetodid, millega rünnatavat või vaenlast on võimalik kahjustada ehk isegi oluliselt rohkem, viia seal elanikkonna kaitsetahe, moraal, väärtushinnangud alla. Samuti viia eriliste jõupingutusteta rivist välja või vähemalt kahjustada selliseid olulisi infrastruktuurilisi süsteeme, mis tagavad riigielu normaalse funktsioneerimise – ka selles mõttes normaalse funktsioneerimise, et sealne elanikkond saaks oma teenused, et nad oleksid selle riigi ja selle toimega rahul. Kui mingid asjad likvideeritakse või need oluliselt halvenevad, siis ka elanikkonna rahulolu riigi toimega seetõttu muutub, mõjudes just moraalile ja tekitades sisemisi sotsiaalpoliitilisi konflikte, mis võivad välja kasvada lõpuks suuremateks väljaastumisteks, rahutusteks. Nüüd, kui meil on sellisel juhul veel, no ütleme... Eks me saame siin ju kõik aru, kellest me räägime, eks Vene Föderatsioon on see potentsiaalne vaenlane. Kui seal on veel tegemist suurearvulise vene diasporaaga, siis on võimalus rakendada mitmesuguseid erinevaid skeeme, tulla oma nii-öelda kaasmaalastele kaitset pakkuma jne. Selline tegevus võib kulmineeruda ja lõpuks jõudagi tõsiseks relvastatud konfliktiks riikide vahel. Eks me teatud osas ju nägime aastaid tagasi ära, kuidas hakkasid arenema sündmused Ukrainas. Täpselt niimoodi nad läksid ja lõpuks formeeritaksegi oma viies kolonn, millele antakse abi ja millele tullakse varjatult ka mehitatult appi.

Raivo Aeg (IRL).

Foto: Erik Peinar

See tarkus on meil nüüd olemas. Seda me oleme näinud. Aga küsimus on ju veel selles, millised on need ressursid või tegevused, mida me veel ei ole näinud, aga mida potentsiaalne vaenlane alles planeerib, aga ta ei ole neid meie ette veel toonud, nii et me ei oska nendega arvestada. Praegune põhiküsimus on minu meelest oskus olla nii tark, et osata ette näha järgmist uuenduslikku käiku meie potentsiaalselt vastaselt.

MART RAUDSAAR: Hannes Hanso ütles minu meelest ühe olulise asja: me ei kavatse kedagi rünnata, meie eesmärk on pakkuda heidutust, mis koosneb minu meelest kahest pooldest. Üks pool on meie suutlikkus pakkuda riigikaitstes kõike seda, mida üks riik peab pakkuma. Ent teisalt oleme osa NATOst. Ja siin on minu küsimus, kas me peame pakkuma kõiki võimekusi või saame mingi osa võimekustest delegeerida NATO liitlastele.

HANNES HANSO: Enne kui ma selle küsimuse juurde jõuan, ütleksin kõneldu kohta veel mõned kommentaarid. Laiapõhjalisus on ülimalt oluline, ma olen

Hannes Hanso (SDE).

Foto: Erik Peinar

ka nõus sellega, et väljakutseid kindlasti on. See silotornistumine [asju aetakse oma püramidaalses organisatsioonis ning kontakt ümbritsevaga on nõrk], mis meil on teatud valdkondades, eksisteerib ikka veel riigikaitstes ja mujal ühiskonnas täpselt samamoodi. Sellest peame kindlasti üle saama ja töötama selle nimel, et kogu riigis olemasolevat ressursi palju paremini ja efektiivsemalt ühe eesmärgi nimel kasutada. Töö liigub minu meelest õiges suunas ka selles küsimuses.

Edasi, minu meelest on rääkides riigikaitsest, mis puudutab sõjalist kaitsevõimet, aga ka laiemalt, erakordselt oluline pidada silmas, et see on väga mitteideoloogiline teema Eesti Vabariigis. Ka tänasest vestlusringist on läbi käinud, et kui me näiteks riigikaitsekomisjonis istume ja kõik kuus erakonda on seal

kohal, siis tuleb väga harva ette sisulisi „suure pildi” erimeelsusi. Me võime seal vaielda mingisuguste nüansside üle. Ja see nõuanne ka, mis meieni [ametkondadest või kaitseväest] jõuab, on tegelikult ju mittepoliitiline. Kaitseministri kõrgem sõjaline nõunik on kaitseväge juhataja – kogu selle süsteemi ja teadmisega, mis sellest süsteemist tuleb – ja ma ütlen, et kaitseväge ekspertiis on Eestis praeguseks kindlasti maailmatasemel, ja kaitse planeerimine täpselt samamoodi. Me ei ole senini veel maininud stabiilset finantseerimist, mis põhineb konsensuslikul kokkuleppel, et riigikaitsele läheb vähemalt kaks protsenti sisemajanduse kogutoodangust, pluss liitlaste vastuvõtuga seotud kulud. Ja praeguse valitsuse ajal on meil veel selline lisainvesteeringute kokkulepe, et need lähevad ennekõike moona hankesse. Näiteks järgmisel aastal on meil ikkagi üle 500 miljoni eurosed kaitsekulutused, pluss veel liitlastega seotud kulud ja ka teatud kahepoolne abi, mida me saame Ameerika Ühendriikidelt. Selle baasilt annab kaitset ehitada küll.

Nüüd, kübervõimekus on asi, millest me veel rääkinud ei ole. Järgmisest aastast läheb moodustamisele küberväejuhatuse. Me paneme kokku riigi erinevad võimekused. Seal on ka praegu, peab mõnna, teatud silotornistumine – jälle on erinevad asutused, väga efektiivsete ja kõrgelt arenenud võimekustega...

MART RAUDSAAR: Kas see pole koht, kus Eesti saaks pakkuda oma spetsiifilist võimekust?

HANNES HANSO: Aga Eesti just nimelt seda pakubki. Miks on NATO küberkaitsekeskus siin? Miks on NATO küberharjutusväli siin? Miks on Tallinna koondunud spetsiifiline rahvusvaheline NATO know-how küberküsimustes? Ja mitte ainult NATO, vaid ka Soome käib siin küberkaitsekeskuses tööl, samuti Austria. Siin on maailma parimad küberõppused. Nii et me tegelikult arendame väga jõudsalt sellist asümmeetrilist võimekust, millest igapäevases debatis

me minu arvates nii palju ei kuule, aga see on meie nišš. Teine nišš sinna kõrvale on luure. Jällegi ei ole me täna rääkinud, et meil on kaitseväge luurekeskus, ülimalt professionaalne asutus. Meil on Välisluureamet, kelle silmad, kõrvad ja käed, uskuge mind, detailidesse ei lasku, on ikka pikad, erinevate distsipliinidega, millist infot meile hangitakse ja kuidas seda töödeldakse. See on väga oluline.

Siin käis eelnevalt läbi terve hulk kriitikad, et tegevusi ei ole ikka piisavalt. Jah, kunagi ei ole piisavalt, aga me tõstame oma kiirreageerimisstruktuuri 21 000-lt 25 000-le. Ja veel on hästi tähtis ära nimetada, et ka ajateenijate arvu tõstame praeguselt 3200-lt aastas 4000-le aastas, mis tähendabki, et üle 50 protsendi Eesti noortest meestest asub ajateenistusse. Ma tõesti ei tahaks asuda debatti selle nostalgitseva piirivalve ja sõjalise piirivalve teemal. Meil on praegu hoopis teised üksused, kes sellega tegelevad. Meil on eriooperatsioonide väejuhatus ja ma ei hakka kõiki neid ülesandeid üles lugema. Eri riikidel on erinevad lahendused. Kui 1990-ndate alguses ühes riigis tehti nii, siis see ei tähenda, et see oleks lõplik tõde.

Ja jõudes sinna, mis on meie enda [kaitse]võime lüngad, siis loomulikult selle 500 pluss ... ütleme, 520 miljoni euro eest aastas on täiesti selge, et me ei saa pidada üleval mingisugust ründelennuõhuväge või me ei suuda ülal pidada korvette, fregatte ja lennukikandjaid. Aga me peame edasi töötama selle nimel, et meil oleks täielik soomusmanöövri võimekus. Seda teed liigutakse. On CV90-d, jalaväge lahingmasinad, nendele lisanduvad liikursuurtükid, tulevikus peaks olema kindlasti tankid, õhutõrje. Keskmaa õhutõrje osas on selged väljakutsed, meil on ainult lähimaa õhutõrje, aga sellest ei piisa. Ja rannik, meie merel toimuv, mere- teadlikkus, kõik sellised asjad on selged väljakutsed. Aga ma olin ise kaitseminister, kui me leppisime Varssavis kokku liitlaste siiatuleku ja just needsamad asjad, mida me ise siin teha ei saa. See ongi see

koht, miks me oleme NATO-s, miks me oleme NATO liitlased – et kõigepealt teha arusaadavaks kõikidele meie liitlastele, et nad ei tule siia Eestit kaitsma, vaid tulevad siia kaitsma iseennast. Nii Pariisi, Londonit, Washingtoni kui ka Berliini kaitstakse praegu siit, meie juurest. See õhupilt, mida me anname, see eelhoiatust või luurepilt, mida me anname, ja see, et liitlased on siin meiega mees mehe kõrval kohal, ongi see heidutus, mida meil on tarvis. See on see, kuidas me oleme end positsioneerinud.

***Meil tuleb NATO-s
kõigile oma liitlastele
teha arusaadavaks,
et nad ei tule siia
Eestit kaitsma,
vaid kaitsma iseennast.***

HANNES HANSO

Palju oleks veel rääkida, aga kogu seda juttu kokku võttes peame endale aru andma, et siin laua taga istub praegu kuus erakonda. Kui tuleb kriitikat, siis loomulikult on need inimeste isiklikud arvamusel. Kriitika on õigustatud. Erakondade seisukoht nendes küsimustes on meil siiski alati olnud konsensuslik ja ma arvan, et see on väga hea.

ANTS LAANEOTS: Hannes pidas siin rohkem nagu propagandakõne, aga reaalsus on tervikuna palju karmim. Meie võitlusvõimeks on praegu üks brigaad. See on nii, et mitte kaitsejõudu ei ole, aga ainult üks brigaad on võitlusvõimeline, sest teine brigaad on tegelikult üldse ära unustatud. Kui alustasime kaitsedoktriini väljatöötamist 2007, siis kutsusime appi NATO operatiivväe juhatuse – eks ju, mehed! – me kutsusime USA-st mehed siia. Hakkasime pihta. Kõigepealt nad andsid meile sellise maatriksi, mille järgi seda asja teha.

MART RAUDSAAR: Oot-oot, aga õppusel Siil paistis teine brigaad ju positiivselt silma.

ANTS LAANEOTS: Mis mõttes? Eganad tervikuna seal ei olnud, brigaad on viis ja pool tuhat meest – üks brigaad, täisvereline, sõjaaegne. Meil ei ole isegi mob-depoosid, praegu pole mitte midagi. Ütleme, varustusrelvastus on. Aga nüüd lõigati millegipärast kaitse-eelarvet 10 miljonit väiksemaks – no sellest tuleb juttu [Riigikogu] suures saalis –, selle asemel, et sinna infrastruktuuri ehitada, Lõuna-Eestisse näiteks. Ainult Kuperjanovi pataljon on normaalne [infrastruktuuri poolest]. Kõik! Et saaks, ütleme, brigaad oma asjad paigutada niimoodi, et need kiiresti kätte saaks, kui on kriisi- või sõjaolukord. Seda ei ole praegu! Tähendab, selge see, igal pool näidatakse esimest brigaadi. Vaat, Tapa on välja ehitatud. Väga okei! Aga see on üks element ju! See ei ole riigikaitse! See on üks üksus, väekoondis. Selles seisneb probleem.

MART RAUDSAAR: Mida nüüd konkreetselt vaja oleks?

ANTS LAANEOTS: Tähendab, mis me välja töötasime 2007–2008, mis oli

Ants Laaneots (Reformierakond).

Foto: Erik Peinar

kinnitatud valitsuse poolt? Tänu amidele ja sakslastele töötati välja, mis on riskid. Mitte ainult sõjalised, vaid ka kõik muud riskid idanaabri poolt, eks ju. Selle põhjal selgus, missuguseid võimekusi meil vaja on. Poolteist aastat tegid mehed tööd, et need võimekused luua. Lähtusime sellestki, missuguste jõududega võib Venemaa meid rünnata. Mina olen vana nõukogude ohvitser. Ma tean väga hästi, mis neil on, missugused võimekused neil on ja kuidas armee- või rindeoperatsioone läbi viiakse. Olen seda kõike õppinud.

Ühesõnaga, kokkuvõtteks räägin veel kord kogu sellest analüüsist. Ameeriklaste ja sakslaste abiga tuli välja, et me peame sõjaaegu omama minimaalselt 42 000 meest. See on miinimum. Kusjuures oli miinimumkriteerium see, et suudetakse hoida siin mingit sillapead vähemalt 6–7 päeva, mis kulub NATO sias jõudmiseks. Tol ajal ei olnud siin NATO-t tervikuna [liitlaste kohalolekut Eestis]. Ja sellest me ka lähtusime. Pärast seda hakkasime vaatama, missuguse struktuuri saab üles ehitada selleks, et miinimumkriteeriumi tegelikult täita, kümne aasta arengukava lõikes. Siis vaatasime ka, et esmalt moodustame vähemalt 12 pataljoni.

Teiseks. Territoriaalkaitse süsteem oli valitsuse poolt varem kinnitatud, ainult et keegi selles riigis ei teadnud, mida territoriaalkaitse süsteem tähendab. See tähendab, et kogu maa ehk siis Eesti territoorium on sisuliselt jagatud sõjalis-territoriaalseteks väekoondisteks. Meil oli planeeritud neli kaitseringkonda ja esimene brigaad pidi olema eksterritoriaalne. Tahtsime teda juba algselt mehhaniseeritud brigaadiks teha, sellepärast sinna need soomukid ja kõik muu läks. Nüüd võib-olla jõuame nii kaugele, et see saab tõesti mehhaniseeritud brigaadiks. Mida see tähendab? Sõjad on kinnitanud järgmist raudset reeglit – üks juhtimiskeskus pole võimeline sõjaolukorras juhtima mitte rohkem kui kolme kuni viit lahingüksust. Ma ei räägi lahingutoetusest sinna taha ja kõigest muust. Kui praegustes dünaamilise sõja oludes antakse rohkem

üksusi ühe juhi alla, siis ta kaotab juhtimise. See on läbi mängitud, see on ka sõdades tervikuna läbi mängitud.

Meie lähtusime [kaitseväe ülesehitamisel] sellest, et tegevus toimub ringkonniti ning meil on neli ringkonda, siis ringkonnastaabid ning brigaad on eraldi keskalluvuses. Igas ringkonnas oli võimalik kümne aasta jooksul ette valmistada ajateenijatest reservpataljone. 1997. aastast alustasime reservpataljonide tegemist üksusepõhiselt. Kui võtta nii, et igas ringkonnas oleks keskmiselt neli lahingüksust, siis teeks see kokku 16, kui aga viis, siis 20. Pluss eraldi ka brigaad selle juurde. Nüüd aga on kõik lahendatud kahe brigaadi peale. Muidugi on lisaks Kaitseleiti, kuid sõja ajal seal midagi muud eriti ei ole.

MART RAUDSAAR: Ma pean paluma Ants Laaneotsalt kokkuvõtet.

ANTS LAANEOTS: Ma räägin praegu tehnilisi üksikasju. See tähendab, et praegu on meil maksimaalselt võimalik hoida kahes brigaadis kuni kaheksa pataljoni, need ei taga isegi heidutust. See on hea, et siin lõppude lõpuks on NATO, see on ainuke reaalne heidutus. Kuid ma ei saa aru sellest, mispärast me ei võtnud tõsiselt eeskujuna soomlastest. Nemad olid meile näidiseks, kuidas seda teha ja neil on tohutu rikkalik sõjaline kogemus. Aga meil läks kõik jällegi niimoodi, et mis NATO-st öeldi, nii ka tehti.

AIN LUTSEPP: Ma lisan Ants Laaneotsa öeldule juurde, et võib-olla on Eestis vajalik luua uuesti sõjaväeringkonnad. Ja neid võiks olla kolm kuni neli.

UNO KASKPEIT: Hea oli kuulata Antsu juttu, see oli kõik täiesti õige. Ja muidugi on kurb see, et üdini poliitikud ei saa sellest aru. Muidugi oli valus kuulata paar kuud tagasi, kui kusagilt ajakirjandusest jooksis läbi, et nüüd on Eestil plaanis alustada oma relva- ja laskemoonatööstusega. Seda oleks pidanud alustama juba 25 aastat tagasi, sest praegu ostame seda laskemoona sisse niivõrd kallilt. Meil oleks vaja oma sõjaspetsiifika jaoks külgmiine jms,

aga neid ei ole ja selle peale läheb tohutu raha. Mul ei ole rohkem midagi lisada.

RAIVO AEG: Jah, siin läheb nii terminoloogiliseks kogu see asi, et ma ei oska siin kuidagi härra kindraliga debateerida ega öelda, kui palju mehi täpselt peab kusagil olema. Enne oli juttu, et [kaitsepoliitikas] on erakondade ülene konsensus, aga siin laua taga ma vaatan, et ei ole päris konsensust, on ikka niisugust kriitilist suhtumist ka, et valitsus ei oska kõiki asju õigesti teha ja et opositsioon teeks asjad palju paremini ära. Sellest 10 miljonist, mis täiendavalt kaitse-eelarvest justnagu ära lõigati – kuna sa, Ants, selle töid, siis lihtsalt tuleb ära markeerida, et see ei vasta ju tõeale. Seesama [täiendav] kolmeaastane programm, 60 miljonit, seda ei ole keegi ära lõiganud. Muutunud on riigi tehniline raamatupidamislik iseloom ja see, kuidas ühel või teisel juhul mingit kulu arvestatakse ning see on hoopis iseasi. Aga põhiline on, et 60 miljonit eurot ei ole mitte kuskile kadunud. See on olemas, nagu on riigi eelarvestrateegias ka ette nähtud.

Teine pool on loomulikult meie kaitseväe võimekus, varustus ja meie NATO-partnerite kohalolek. See ongi seesama heidutus, mis on hästi oluline. Me räägime laiapindsest riigikaitsest. Sellest on räägitud juba aastaid, päris mitu aastat. Tegelikult on asi jõudnud nii kaugele, et Siseministerium ja Kaitseministerium on mingis osas jõudnud tegevuste, kokkulepete ning ühiste planeeringutega edasi. Aga kogu muu sfäär on ju sellest maha jäänud. Sõja ajal ei ole vaja ainult kaitseväge ega üksnes politseinikke, kes tagalas korda peavad. Lisanduvad muud valdkonnad. Kriitilise tähtsusega infrastruktuur, tervishoiusüsteemi tagamine, kogu sidesüsteem, mis peab üleval olema, kommunikatsioon, eks. Kui sõjaline konflikt toimub rindel, siis tagala peab oma elu ikka edasi elama. Riigi funktsionaalsed teenused peavad olema tagatud, aga see on vaid üks osa laiapõhjalisest riigikaitsest. Juhul kui meil on sõjaline konflikt, siis teame ju väga hästi, et väga

paljud nendest, kes praegu neid teenuseid üle riigi tagavad, mobiliseeritakse ja koondatakse hoopis otsesesse konfliktipiirkonda. Nende osas tuleb leida kompensatsioonimeetmed, kuidas nende teenuste jätkumine tagatakse. Järjekordselt jõuan selleni, et ükski relvastatud konflikt ei alga otseselt lahingutegevusega. Sellele eelneb väga palju muid mõjutegevusi, infooperatsioonid jne. Need on väga olulised asjad, mida peame laiapidse riigikaitsekontseptsiooni elluviimisel arvesse võtma ning asuma nendega tõsiselt tegelema.

*Peame lähtuma sellest,
et kriisi tekkides
meie riik
edasi toimiks.*

TIIT TERIK

Tiit Terik (Keskerakond).

Foto: Erik Peinar

TIIT TERIK: Jah, fookustaks küsimuse uuesti. Meil on siin arutelu pisut laiali läinud. See oli meil vist võimekuste kohta?

MART RAUDSAAR: Jaa, oli küll. Ma näen, et tõesti on erinevaid arvamusi ja on ka kriitilist lähenemist, mis ei ole üldsegi halb. Aga kuidas sellises olukorras ikkagi jõuda konsensuseni, ilma et upuksime vaidlustesse detailide üle?

TIIT TERIK: Meie [erinevate erakondade] tegelikud lähtekohad ja eelteadmised nende küsimuste lahendamisel on väga erinevad. Kui härra kindralil on palju selgemad teadmised sellest, kuidas üles ehitada relvastatud riigikaitsestruktuurid, siis mida saan mina kümneaastase Kaitseväe staažiga sinna juurde öelda? Küll aga näen mina neid asju kohalikus omavalitsuses töötanud inimesena võib-olla natukene teise mätta otsast. Meie võimekused, nagu alguses ka sai mainitud, ei saa olla Eesti riigi kestmise tagamiseks ainult sõjalised, vaid peame lähtuma sellest, et kriisi tekkides meie riik edasi toimiks. Kui ka, ütleme, mõni hea spetsialist tulenevalt oma sõjaaja ametikohast viiakse relvastatud konfliktis osasse, et siis oleks tagatud see, et tema koha võtab üle keegi, kes suudab hoida haigla töös, kes suudab toiduga varustada, kes suudab tagada selle, et meie elanikkond oleks teavitatud. Eks siin ongi kogu elanikkonna jaoks oluline väga selge oma rolli tajumine.

MART RAUDSAAR: Hannes Hanso, kuidas saavutada konsensus?

HANNES HANSO: Ma pean seda siin nüüd mitte nii viisakas vormis, nagu ma enne ütlesin, vaid natukene selgemalt ütlema... Ei, ma ei takerdu praegu sellesse 10 miljonisse, olgugi et see oli halb otsus, 10 miljonit lisainvesteeringutest [sellel aastal] välja võtta, aga see on natuke erinev teema sellest, mida me siin arutame. Konsensus ongi olemas. Ma enne ütlesin, et inimesed avaldavad siin pigem oma arvamust. Mulle meenub üks raadiosaade, kus ka sina, Ants, hiljuti osalesid ja kus käis ka EKRE esimees Helme. Ma arvan, et see oli juuni alguses.

Traditsiooniliselt on kaitsepoliitika olnud erakonnaülese kokkuleppena konsensuslik.

Foto: Erik Peinar

Ja kõik kiitsid 10-aastast plaani, mis ongi Reformierakonna juhtimisel ja ajal välja töötatud ning mille alusel on toimunud kõik need reformid, mis kaitseväge puudutavad ja jäävad nüüd juba 2010. või 2011.–2012. aastasse. Ka need on toimunud kõik Reformierakonna juhtimisel, nii et konsensus on väga tugev, lihtsalt osal inimestel on selles erakonnas nendes küsimustes erinevad arvamused. See on poliitikas ju mõistetav.

Nüüd, kui me siin Riigikogus räägime riigikaitse teemadel, siis jättes kõrvale mõned isiklikud arvamused, oleme ju päris selgelt olnud ühel lehel. Mul on hea meel, et konsensus on olnud pigem poliitikaülene. Kas ka tulevikus nii on? Tahaks loota, aga ma ei tea, sest poliitikas ikka asjad aeg-ajalt muutuvad.

Võtame kaitsetööstuse teema. See areneb meil lihtsalt mihinal ja tõesti on hea näha, kuidas meil on tekkinud arvestatavad kaitsetööstuse ettevõtted, kes

suudavad panustada uusi innovatiivseid tehnoloogilisi lahendusi kõikvõimalikes rahvusvahelistes formaatides. Räägin siin Kagu-Aasiast, Lähis-Idast, kuhu meie ettevõtted juba müüvad, ka Ameerika Ühendriikidest, teemaks on nii mitmesugused küberlahendused kui ka droonid; piirivalve, igasugused kaitseüsteemid. Nii et mina ei ole üldse skeptiline. Mida oleks võinud 20 või 30 aastat tagasi teha või mitte, ei hakka ma siin arutama. Aga realistlikult võttes, kõige väiksem riik maailmas, kes suudab ise teha peaaegu kõiki relvasüsteeme, on Rootsi. Siis on paarkümmend miljonit elanikkonna arvu vahet ning tulevad järgmised riigid, kes suudavad kokku panna allveelaeva ja võib-olla iseliikuva suurtüki ja ründelennuki. Selliseid riike on väga vähe. Ja hakata arvama, et saaksime kuidagi parema diili moonahangetes, kui me räägime targast moonast... Kui Brasiiliast ostame padruneid, siis jumala eest, ma

olen täiesti veendunud, et Eestis me neid odavamalt teha ei suudaks. Kui me räägime targast moonast, siis kui hakkaksime täna seda nullist tegema – uskuge mind –, kõigepealt töötame selle kallal 50 aastat. Aga mida me seni teeme? Ja moona hind on lõppkokkuvõttes kõrgem. Me peame keskenduma sellele, et me ise hangime hästi, aga me hakkame tegema ka ühishankeid, mida me ka teeme. Näiteks meie radarihanked Soomega, samuti tulevad iseliikuvate suurtükkide hanked Soomega. Rootsiga käivad nendel teemadel arutelud. Võiks ühishankeid teha rohkem Balti riikidega, aga ka Euroopa Liidu poliitika on toonud Euroopa uued kaitseinitsiatiivid kaitsefondi. Need kõik panevad meid rohkem koostööd tegema. Kui me ostame, siis ostame hulgi. Kui Eesti peab piltlikult öeldes ostma kilo kartuleid, siis terve Euroopa peab samal ajal ostma kümme tonni. No ostame koos siis kümme tonni ja jagame sealt kilo ka meile kätte, et saaksime lihtsalt parema diili. See on tegelikult tulevik.

MART RAUDSAAR: Hannes Hanso puudutas kaitsetööstuse teemat. Kas ja kui palju on Eestis kaitsetööstust vaja?

Mart Raudsaar (Riigikogu Toimetiste peatoimetaja).

Foto: Erik Peinar

AIN LUTSEPP: Eestis on kaitsetööstust vaja. Ta on alles algfaasis, aga see, millega meil tegeldakse – olles kaitsekomisjoni liikmena viibinud kaitsetööstusettevõtetes –, viitab olemasolevale potentsiaalile. Niisiis meie kaitsetööstus võiks olla edukas näiteks just õhuseire, tehnoloogia, droonide ja veel ka lahingumoona tootmise vallas. Võib-olla tõesti saab kusagilt odavamalt, aga ka oma riigis oleks see võimekus vajalik välja arendada. Muidugi peab see otstarbekuse printsüübist lähtuma, aga mõistlik on, et meie riigis on oma kaitsetööstus.

ANTS LAANEOTS: Kaitsetööstusest rääkides, 2007. aastal hakkasime kalkuleerima, kui palju meie kaitse-eelarvest läheb raha välismaale. Seda, mis meil vaja oli, ei olnud võimalik siin hankida. Isegi vorme ei olnud võimalik Eestist saada. Ja siis tuli idee kaitseministeeriumist – ja mina toetasin seda kõvasti – luua kaitsetööstuse liit. Me lõime selle. Ja see kaitsetööstuse liit on minu arust täiesti edukas olnud. See koondab umbes sadat ettevõtet. Teiseks, kõik see, mida siin Eestis on võimalik teha kaitseväge heaks, tehakse siin. Omal ajal polnud isegi riideid, saapaid otsime kurat teab kustkohast välismaalt. Need ei olnud ka mitte kunagi korralikud. Selles mõttes on Eesti kaitsetööstus täiesti tasemel. Jah, see ei ole selline, nagu vana Arsenal kunagi oli, kus tehti relvi ja kõike muud. Aga mis on kaitsetööstuse liidu probleem? Kui neil oleks turgu, siis saaks laiendada ja nomenklatuuri suurendada. Aga turu on praegu täitnud Lääne-Euroopa riikide sõjatööstus. Ja sinna vahele mingit nišši leida on üpris raske. Need igasuguse keerulise ja huvitava tehnika nišid on tegelikult isegi leitud. Seega olen täiesti rahul sellega, mis toimub. Muidugi tahaks rohkemat saada. Idee ja unistus oli, et kaitseväge saaks sada protsenti komplekteeritud [kohalike tootjate poolt] kõige vajalikuga riidevarustuse ja muu varustuse osas. Relvadega ei tule see ilmselt välja, tanke siin ju keegi ehitama ei hakka. Kuid palju muud võiks olla eestimaine ja selle poole asi liigub.

Kuid turgude väiksus paneb meie kaitsetööstuse ettevõtted raskesse olukorda.

RAIVO AEG: Minu meelest on kaitsetööstuse liidu algsel ideel kaks eesmärki. Üks on tõepoolest see, et teha maksimaalselt palju kohapeal ja mitte lasta nii palju kaitse-eelarvet riigist välja. Kui meie oma tootjad saavad teenust pakkuda, paraneb tööhõive, riigile laekuvad maksud ja nii edasi. Teine pool... kvaliteedi pool, millest Ants rääkis, see on ka. Ma arvan, et tänapäeval on võimalik normaalseid saapaid ka väljastpoolt Eestit osta. Aga oluline on arendada kõrgtehnoloogiat ja sellega püsida maailmakonkurents, kus osalejad omavahel saavad võistelda – nad saavad ideid, annavad ise ideid, toodavad midagi. Isegi kui me sinna [rahvusvahelisele kaitsetööstusele] turule ei pääse, siis mingis osas saame panustada oma teadmisega NATO ühtsesse kaitsevõimesse. Nagu rääkisime ennist, me ei suuda ise kõike teha, alates allveelaevadest ja lõpetades kosmoserakettideni. Neid ei ole Eestil võimalik teha. Aga meil on võimalik teatud elementidega panustada ühtse NATO kaitsevõime tugevdamisse. Nii et ühelt poolt on jah siseriiklikud teenused, aga teisalt, me saame väljapoole pakkuda oma teadmisi, oskusi, tehnoloogiaid.

TIIT TERIK: Jah, meil on tõesti ju väga häid näiteid nii droonide kui ka piirivalvamise seadmete kohta. Ja see näitab meie nutikust, et saame hakkama väga keerukate süsteemidega ja suudame toota palju olulisemaid ja kallimaid asju, kui lihtsalt kapinuppe treida. See näitab seda, et meil on võimekust, meil on nutikad inimesed ja seetõttu oleme tõenäoliselt võimelised jagama ka kompetentsust. Siinkohal on see arusaam tõenäoliselt kõigil sama.

ANTS LAANEOTS: Isegi minul ei ole kriitikat ...

UNO KASKPEIT: Mul ei ole kriitikat, tahan üksnes öelda, et sellega oleks pidanud alustama juba 25 aastat tagasi. Juba tollal ajal, nagu see Arsenali tehaski jäi, oli ka spetsialiste siin... Aga liiga hilja on sellega. Me oleme palju raha raisanud

igasuguste laskemoonade ja kõige peale. Nüüd see jah areneb ja hakkab arenema, aga millegipärast käib see kiidulaul, et meil on kogu aeg hea olnud. Ei ole.

ANTS LAANEOTS: Sa mainisid laskemoonatehast. 1998. aastal olime Soomes ja siis oli just seesama idee, et võiks käsirelvade laskemoona Eestis teha. Käisime Sakus ja need vennad ütlesid kohe, et kui teete aastas alla kuue miljoni padruni, siis olete miinuses. See nulltasand on üldse kuus miljonit, aga meil pole neid nii palju vaja, kuhu me need paneme. Lisaks olid tohutud piirangud, mistõttu ettevõtmine oleks kokku läinud tohutult maksma, seetõttu me loobusime. Meil tol ajal polnud sellist raha üldse olemas, võib-olla nüüd on, ma ei tea.

HANNES HANSO: Eesti turg on väike ja jääb väikeseks. Kui ükskõik milline kohalik kaitsetööstus tahab olla edukas, peab ta olema rahvusvaheline ja ennekõike suunatud ekspordile. Vastasel korral, nagu ka Ants väga õigesti praegu ütles, ei suuda ainult Eesti Vabariigile keskendunud kaitsetööstus ellu jääda, sest mahud pole kunagi sellised.

MART RAUDSAAR: Lõpetuseks on mul palve, et igaüks ütleks lühidalt isikliku arvamuse. Mis vajaks järgmisel aastal kaitsevallas kõige esimesena äratemist?

ANTS LAANEOTS: Meil on konsensus riigikaitse osas eelarves. Oleme ka selle eest võidelnud, et kulutuste miinimum oleks kaks protsenti, mis oli ka NATO nõue kunagi külma sõja ajal. Selles meil probleemi ei ole, probleem on kaitsekontseptsioon. Sisuliselt on territoriaalkaitse kaotatud, ringkonnad on ära kaotatud ja kogu meie kaitsevõimekus piirdub praegu kahe brigaadiga.

MART RAUDSAAR: Mida siis oleks vaja?

ANTS LAANEOTS: Minna uuesti territoriaalkaitse süsteemi juurde tagasi, see on vajalik. Esiteks kergendab see juhtimist, oleks terviklik juhtimissüsteem. Praegu on süsteem, kus sõja ajal kaitseliit ja kaitseväge haakuvad ühe isikuga, kaitseväge juhatajaga. Kui temaga midagi juhtub,

siis jääb kaks paralleelset sammast. Kes seejärel juhtima hakkab? Ma ei tea, kuidas see käib. Ning see, et kahe brigaadiga teha mingit heidutust või kaitsta riiki 25 000 mehega, on absurd.

AIN LUTSEPP: Elanikkonnakaitse teema peab saama õiguslikult reguleeritud, praegu puuduvad sellised regulatsioonid. Ma saan aru, et seda ei saa korraga teha, aga samm-sammult tuleks edasi liikuda. Seejärel peaks selgeks tegema kaitseülesanded. Elanikkonnakaitse ülesanded ei ole määratletud riigikaitseks. Need

Ain Lutsepp (Vabaerakond).

Foto: Erik Peinar

Laiapindse riigikaitse kontseptsiooniga tuleb edasi tegelda, väikeses riigis ei saa teistmoodi.

RAIVO AEG

on veel määratlemata. Jah, on määratletud kriisiolukorrad. Need on aga erinevad olukorrad ja neid tuleb ka erinevalt lahendada. Praegu ei ole selgelt öeldud, kes vastutab erinevate olukordade puhul elanikkonnakaitse eest. Kes on see, kes vastutab. Ja oluline on, et ei tekiks rivaliteeti kaitseministeeriumi ja siseministeeriumi vahel. Valdkond puudutab muidugi kõikide Eestis olevate ministeeriumite haldusalasid, kuni kultuuriministeeriumini välja.

UNO KASKPEIT: Tahaksin lisada nii palju, et poliitilisel tasandil räägitakse peamiselt NATO vihmavarjust. Mul ei ole midagi NATO vastu, see on vajalik asi ja meile suureks toeks, kuid meie oma kaitse on praegu, ma ütleksin, mitterahuldaval tasemel. See, mida Ants rääkis, see on tõesti õige, et territoriaalkaitse süsteem on vajalik ja tuleks taastada. Praegu on brigaadide värk ja Kaitseliidu asi aetud segaseks. Põhjus on minu arvates selles, et ei ole kuulatud spetsialiste.

RAIVO AEG: Kindlasti territoriaalkaitse osas, millest Laaneots rääkis, oleks vaja puht sõjalises mõttes arutada ja leida konsensus, mis on kõige parem ja mis ei ole. Aga ikkagi ma jätkaksin laiapindse riigikaitse kontseptsiooniga. Vaat selle elluviimisega tuleb edasi tegeleda. Kõik sfäärid peavad olema kaetud, väikese riigiga ei saa teistmoodi. Aga mida selleks teha tuleb? Minul on jäänud selline mulje, et praegu meil puudub selle elluviimiseks põhiline juhtiv figuur. Kes see siis on?

MART RAUDSAAR: Valitsus meil ju on.

RAIVO AEG: Valitsus on abstraktne, valitsuses ongi eri ministeeriumid, erinevad ministrid, seal on ka mingisugused sisemised arusaamad, mis võivad olla erinevad. Ühel ministril on üks arusaam, tuleb tema järel teine, kellel on võib-olla natukene teised hoiakud. Aga niivõrd strateegilise protsessi elluviimine nõuab ühte väga tugevat koordinaatorit. Me oleme siin rääkinud ju ka sellest, et peaministri roll tuleks üleüldse ümber vaadata. Et peaminister ei oleks ainult koosoleku juhataja, vaid et tal oleks juhi roll, kes juhibki

Vasakult paremale: Raivo Aeg (IRL), Uno Kaskpeit (EKRE), Ants Laaneots (Reformierakond), Tiit Terik (Keskerakond) ja Mart Raudsaar (Riigikogu Toimetiste peatoimetaja).

Foto: Erik Peinar

valitsust. Praegu ta juhib ju ainult valitsuse kabinetiistungeid ja valitsuse koosolekuid. Ja vastutuste täpsema määratlemise kaudu oleks nähtavasti kiiremini, efektiivsemalt ja ka sisukamalt võimalik hakata laiapindset riigikaitsekontseptsiooni ellu viima.

TIIT TERIK: Jättes Hannesele ankrul lõppsõna, siis ma kordan üle selle, millest olen tõenäoliselt kõige rohkem rääkinud. On oluline, et iga inimene teaks, mis on tema roll kriisihetkel. See eeldab ka seda, et valdkonniti oleks väga selge tegevuskava ning selle väga selge kommunikeerimine elanikkonnale. Kui mõni aeg tagasi meil televisioonis räägiti sellest, milline võiks olla igas peres olev hädapakikene, kus on näiteks patareid, raadio ja toiduained, siis mingil hetkel mulle tundub, et ajakirjandus sellest rääkides justnagu pelgas, et neid süüdistatakse mingis

sõjahüsteeria õhutamises. Tegelikult ma ikkagi julgustaksin seda teavitusööd tegema kõikidel võimalikel tasanditel, et meie inimesed oleksid teadlikud ja valmis.

HANNES HANSO: Me oleme 10-aastase arengukava täitmise alguses. See on see, mille oleme riigina heaks kiitnud ja kokku leppinud. Ja need plaanid, mis seal kirjas on, peab ellu viima. Kaitseväes tuleb nii tegevvälaste kui ka ajateenijate arvu suurendada. Me liigume väga selgelt

**Me liigume
väga selgelt
kõrgtehnoloogilisema
kaitseväge kursil.**

HANNES HANSO

kõrgtehnoloogilisema kaitseväge kursil, see on väga ambitsioonikas eesmärk. Ja seetõttu arvan, et kui räägime mingist konsensusest või poliitilisest toest kaitseväge arengule, siis peaksime arutama, kuidas kaitsekulutuste baastaset jätkuvalt tõsta. Ma tõesti loodan, et kui lähenevad Riigikogu valimised 2019. aastal, siis me ei vaataks seda [kaitsekulutuste] kahte protsenti kui mingit eesmärki omaette, vaid pigem kui miinimumstandardit ning mõtleks sealt edasi. Mõned võimekused, mida ma enne üles lugesin, näiteks tankid, keskmääõhutõrje, rannikukaitse – no arvuta kuidas tahad, protsendi eest me neid Eestis ei tee. Kui need kõik kokku

panna, siis me räägime 2,9 protsendist. Nii lihtne ongi, matemaatika on matemaatika, asjadel on väärtus. See on see, millega peaksime järgmisel aastal tegelema. Ja peame hoidma meie rahvusvahelist positsiooni, kus NATO kollektiivkaitse on kohapeal esindatud liitlasvägede näol. See tähendab, et me ei ole siin ainult Eestit kaitsmas, vaid suured riigid on siin kaitsmas iseennast. Väga tähtis on, et nad sellest aru saaksid ning et see nii jääks, see on meile diplomaatiliselt suur väljakutse. Ja loomulikult peame väga aktiivselt osalema Euroopa Liidu uutes kaitseinitsiatiivides – mitte seal kaasa lohisema, vaid ise debati kulgu määrama.